

ТЕОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Викладач: доктор політичних наук, професор Хорішко Лілія Сергіївна

Кафедра: політології, IV корпус, ауд. 310

E-mail: liliia_khorishko@ukr.net

Телефон: (061) 289-15-74

Інші засоби зв'язку: Moodle (форум курсу, приватні повідомлення)

Освітня програма, рівень вищої освіти:		Політологія, Міжнародна політика та політика національної безпеки Бакалавр					
Статус дисципліни:		Цикл професійної підготовки освітньої програми					
Кредити ECTS	3	Навч. рік:	2023-2024	Рік навчання	4	Тижні	12
Кількість годин	90	Кількість змістових модулів	4	Лекційні заняття – 22 Практичні заняття – 12 Самостійна робота – 56			
Вид контролю:	Залік						
Посилання на курс в Moodle			https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9142#section-2				
Консультації: особисті – , IV корпус, ауд. 310; дистанційні – Zoom за попередньою домовленістю							

ОПИС КУРСУ

Курс «Теорія політичної модернізації» є необхідною складовою частиною базової теоретичної та практичної підготовки студента, що навчається за освітньою програмою «Політологія», а також є основою для подальшого вивчення спеціальних дисциплін.

Курс «Теорія політичної модернізації» складається з 4 змістовних модулів:

ЗМ 1. Теоретико-методологічні основи та специфіка політичної модернізації

ЗМ 2. Політична модернізація в умовах сучасної політичної дійсності

ЗМ 3. Політична еліта як суб'єкт модернізації політичних систем

ЗМ 4. Політична модернізація сучасних політичних систем

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія політичної модернізації» є формування необхідних знань стосовно класичних та перспективних моделей політичної модернізації, оволодіння основними категоріями та закономірностями здійснення модернізації провідних держав сучасності.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія політичної модернізації» є засвоєння теоретичних уявлень про політичну модернізацію як процес здійснення структурно-змістовних перетворень політичної системи; ознайомлення з методологічними підходами до аналізу сучасних проблем політичної модернізації; вивчення перспективних та класичних моделей модернізації; з'ясування сутності і шляхів подолання проблем модернізації.

Знайомство з першоджерелами, що розкривають зміст та теоретичні засади дослідження проблем політичної модернізації дозволить слухачам курсу вільно орієнтуватися у спеціальній термінології, поглибить знання відносно специфіки класичних та перспективних моделей політичної модернізації. Використання різних методів дослідження політичної модернізації сприятиме розвитку таких затребуваних роботодавцями «м'яких» навичок, як розуміння змісту, процедури та технологій політико-модернізаційної діяльності персональних та колективних суб'єктів, а також критичне мислення. Інтерактивний формат курсу спонукатиме до дебатов, дискусії, аргументованого відстоювання власної точки зору, орієнтований на розвиток

аналітичних здібностей та навичок ефективної усної й письмової комунікації. Виконання групових практичних завдань та підсумкових творчих проектів спонукає до розвитку навичок командної роботи, організаційних та лідерських якостей.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У разі успішного завершення курсу студент зможеться:

- фахово тлумачити основні поняття даного курсу, використовуючи отримані знання для написання аналітичних робіт і тез наукових конференцій.
- аналізувати функціонування і діяльність суб'єктів модернізаційної діяльності; розпізнавати основні технології, що стане в нагоді при формуванні аналітичних звітів, практичних рекомендацій тощо;
- орієнтуватися в проблемах реалізації модернізаційної діяльності в політичній сфері, аналізувати умови та можливості їх оптимізації;
- творчо застосовувати отримані знання на практиці, досліджуючи та прогнозуючи, вплив діяльності основних суб'єктів політико-модернізаційної діяльності на розвиток політичних процесів у суспільстві.

Змістовне наповнення курсу, що викладається на лекційних і практичних заняттях та засвоюється студентом під час самостійної роботи, забезпечує набуття **компетентностей**:

СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СКО3. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

СК09. Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефаківців.

Програмні результати навчання:

РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення

РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

РН11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

РН 16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

ОСНОВНІ НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Презентації лекцій, плани семінарських занять, методичні рекомендації до виконання індивідуальних дослідницьких завдань та групових творчих проектів розміщені на платформі Moodle: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9142#section-2>

КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ

Поточні контрольні заходи

Обов'язкові види роботи:

Робота в групі над розв'язанням практичного завдання, поставленого викладачем (має 5 балів) – на кожному практичному занятті.

Письмова контрольна робота (має 10 балів) – двічі на семестр, наприкінці кожного змістового модулю курсу. Контрольна робота складається з двох питань (має 5 балів кожне) – теоретичного (дати визначення терміну, розкрити сутність поняття) та практичного (проаналізувати явище чи процес на конкретному прикладі).

Додаткові види роботи:

Індивідуальне письмове завдання у вигляді аргументованого есе (має 10 балів) виконується за бажанням студента. Тема есе зазначена у розділі «Індивідуальне письмове завдання» на платформі Moodle. Гранична кількість індивідуальних письмових завдань – 1 есе за семестр. Усі письмові завдання подаються виключно через платформу Moodle.

Аргументоване есе (Argumentative Essay or For and Against Essay) складається з таких структурних елементів:

- вступу, де студент декларує власну точку зору на проблему, поставлену у заголовку есе;
- щонайменше трьох аргументів на користь власної точки зору;
- висновку, де попередні результати синтезуються та інтегруються у більш глобальний контекст.

Підсумкові контрольні заходи:

Усна відповідь на заліку (має 20 балів) передбачає розгорнуте висвітлення двох питань: теоретичного (має 10 балів) та практичного (має 10 балів). Перелік питань див. на сторінці курсу у Moodle:

Захист індивідуального дослідницького завдання (має 20 балів) здійснюється на заліковому тижні. Публічний захист є обов'язковою вимогою для зарахування результатів за даними видами робіт. Результати ІДЗ можуть стати основою для доповідей на студентських науково-практичних конференціях.

Контрольний захід		Термін виконання	% від загальної оцінки
Поточний контроль (має 60%)			
Змістовний розділ 1	Групова робота на семінарі	Семінари 1,2	10
	Письмова контрольна робота	Тиждень 6	10
	Індивідуальне письмове завдання	Тиждень 1-6	10
Змістовний розділ 2	Групова робота на семінарі	Семінари 3	10
	Письмова контрольна робота	Тиждень 12	10
	Індивідуальне письмове завдання	Тиждень 12	10
Підсумковий контроль (має 40%)			
Залік			20
Захист індивідуального дослідницького завдання			20
Разом			100%

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
Силабус навчальної дисципліни

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

РОЗКЛАД КУРСУ ЗА ТЕМАМИ І КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Тиждень і вид заняття	Тема заняття	Контрольне завдання	Кількість балів
Змістовий модуль 1-2			
Тиждень 1 Лекція 1	Поняття та особливості інституалізації ТПМ		
Тиждень 2 Семінар 1	Етапи становлення ТПМ	Робота у групах: написання есе	5
Тиждень 3 Лекція 2	Класичні та перспективні моделі ПМ		
Тиждень 4 Лекція 3	Типологія ПМ	Робота у групах: написання прес-релізу та медіа-кіта	5
Змістовий модуль 3-4			
Тиждень 5 Лекція 4	Суб'єкти та технології ПМ		
Тиждень 5 Лекція 5	Суб'єкти та технології ПМ		
Тиждень 6 Семінар 2	Класичні та перспективні моделі ПМ	Робота у групах: порівняльний аналіз класичних та перспективних моделей ПМ. Дебати: Засоби політико-модернізаційної діяльності	10
Тиждень 6 Семінар 3	Модернізація ПСУ	Дебати: Засоби політико-модернізаційної діяльності в ПСУ	10
Тиждень 7 Семінар 6	Перспективи модернізації ПСУ		

Література:

Основна:

1. Баранівський В. Ф. Політологія: підручник. Київ : НАУ, 2016. 235 с.
2. Глобалізація та політика національної безпеки : підручник / Сокольська Т., Юхименко П. та інші. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 408 с.
3. Горбатенко В. П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика. Київ : Генеза, 2006. 400 с.

4. Михальченко М. І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. Дрогобич : ВФ «Відродження», 2004. 488 с.

5. Шергін С.О. Політологія міжнародних відносин: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2023. 256 с.

Додаткова:

1. Горбатенко В. П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть: монографія. Київ: Видавничий центр «Академія», 1999. 240 с.

2. Горбатенко В. П. Проблеми політичної модернізації українського суспільства. *Теорія і практика політичного аналізу і прогнозування. Збірник науково-експертних матеріалів* / за ред. М. М. Розумного. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2007. 94 с.

3. Кіндратець О. М. Євроінтеграція України як фактор «мотивованої» модернізації. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2013. № 72. С. 824–829.

4. Стратегічні комунікації суб'єктів політики в умовах сучасної політичної дійсності : колект. монографія / за заг. ред. Хорішко Л. С. Запоріжжя : Видавн. дім «Гельветика», 2021. 178 с.

5. Хорішко Л. С. Інституціоналізація еліти в процесах модернізації політичних систем: моног. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2018. 400 с.

6. Fisun O. Neopatrimonialism in Post-Soviet Eurasia. *Stubborn Structures: Reconceptualizing PostCommunist Regimes* / Edited by Bálint Magyar. Budapest-New-York: CEU Press, 2019. P. 75–96.

7. Matsiyevsky Y. Mixed Values and Societal Constraints: The Weak Prospects for Authoritarianism in Ukraine. *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization Institute for European, Russian, and Eurasian Studies*. The George Washington University Advanced Publishing. Vol. 29 (2), 2021. P.135-158.

Інформаційні ресурси:

1. Грицун Р. Декомунізація у Європі. Досвід Польщі, Чехії та Естонії для України. *Трибуна*. <https://tribuna.pl.ua/news/dekomunizatsiya-u-yevropi-dosvid-polshhi-chehiyi-taestoniyi-dlya-ukrayini/>

2. Дем'яненко, О. О. Громадянське суспільство та політична модернізація: основні аспекти кореляції. URL: <http://eprints.cdu.edu.ua/id/eprint/4298>

3. Ключко А.А. Розвиток механізму взаємодії політико-управлінської еліти і громадянського суспільства в процесі модернізації публічного управління в Україні. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1972>

4. Крупник А. С. Громадські ради в Україні: пошук найкращого формату діяльності. URL: <https://samoorg.com.ua/blog/2018/09/03/gromadski-radi-v-ukrayiniposhuk-naykrashhogo-formatu-diyalnosti/>

5. Матеріали круглого столу «Перспективи модернізації в Україні і тенденції змін суспільної свідомості» 11 лютого 2013 року. Київ : Інститут соціології НАН України. URL: <http://dif.org.ua/article/20-rokiv-monitoringu1-zmini-u-suspilniy-svidomosti-naselennya-ukraini> (дата звернення: 21.04.2020).

6. Хорішко Л. С. Досвід інституціоналізації еліти в процесах модернізації політичної системи Туреччини (1919 – 1930 рр.). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2018_134_94.

7. Хорішко Л. С. Перспектив інституціоналізації еліти в процесах модернізації політичної системи України. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/7378/7402>

РЕГУЛЯЦІЇ І ПОЛІТИКИ КУРСУ

Відвідування занять. Регуляція пропусків

Відвідування занять обов'язкове.

Завдання мають бути виконанні в зазначені терміни.

Пропуски занять, незалежно від причини підлягають відпрацюванню у години консультацій.

За умови систематичних пропусків може бути застосована процедура повторного вивчення дисципліни (див. посилання на Положення у додатку до силабусу).

Політика академічної доброчесності

Кожний студент зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності. Письмові завдання з використанням часткових або повнотекстових запозичень з інших робіт без зазначення авторства – це *плагіат*. Використання будь-якої інформації (текст, фото, ілюстрації тощо) мають бути правильно процитовані з посиланням на автора! Якщо ви не впевнені, що таке плагіат, фабрикація, фальсифікація, порадьтеся з викладачем. До студентів, у роботах яких буде виявлено списування, плагіат чи інші прояви недоброчесної поведінки можуть бути застосовані різні дисциплінарні заходи (див. посилання на Кодекс академічної доброчесності ЗНУ в додатку до силабусу).

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті

Під час занять персональні електронні пристрої (телефони, ПК) можна використовувати лише за умови виробничої необхідності (за погодженням з викладачем). Мобільні телефони повинні бути переведені на беззвучний режим. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо.

Комунікація

Очікується, що студенти перевірятимуть свою електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle та реагуватимуть своєчасно. Всі робочі оголошення можуть надсилатися через старосту, на електронну пошту та розміщуватимуться в Moodle. Будь ласка, перевіряйте повідомлення вчасно. Ел. пошта має бути підписана справжнім ім'ям і прізвищем.

ДОДАТОК ДО СИЛАБУСУ ЗНУ – 2023-2024 рр.

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2023-2024 н. р. доступний за адресою:
<https://tinyurl.com/yckze4jd>.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених **Кодексом академічної доброчесності ЗНУ**: <https://tinyurl.com/ya6yk4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (додається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wzzlu3>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методіку проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання

курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті: <https://tinyurl.com/y8gbt4xs>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога Марти Ірини Вадимівни (061)228-15-84, (099)253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Борисов Костянтин Борисович**
Електронна адреса: uv@znu.edu.ua Гаряча лінія: Тел. [\(061\) 228-75-50](tel:0612287550)

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь-ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ. Наукова бібліотека: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок – п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

ЕЛЕКТРОННЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE): <https://moodle.znu.edu.ua>
Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу. Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

Центр інтенсивного вивчення іноземних мов: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

Центр німецької мови, партнер Гете-інституту: <https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocnu/nim>

Школа Конфуція (вивчення китайської мови): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>